

Література

Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Підручник. – К.: Академія, 2004. – 344 с. Зуева Е.А. Вербализация паралингвистических актов в художественном тексте современной немецкой литературы: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Белгород, 2005. – 19 с. Ставицька Л.О. Гендерні виміри невербальної комунікації у художньому тексті // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – № 49. – Т. 1. – С. 146–148. Українка Леся. Твори в п'яти томах. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1952. – Т. 3. – 804с. Реформатский А.А. О перекодировании и трансформации коммуникативных систем // Исследования по структурной типологии. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963. – С. 208 – 215.

ПАСІЧНИК Н.

(Львівський нац. ун-т ім. І. Франка)

ІНВАРІАНТНЕ ЗНАЧЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ТЕРМІНІВ, ЯКІ ПОЗНАЧАЮТЬ ЧАСОВІ ПРОМІЖКИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

The article presents analysis of the English didactic term's invariant meaning, that define time periods of the educational process. Central and peripheral senses of didactic terms are defined as well, as the boundary between didactic terminology and lexemes, connected with education.

Key words: *didactic term, invariant, invariant meaning.*

Метою нашої статті є аналіз інваріантного значення англійських дидактичних термінів, які позначають часові проміжки у навчальному процесі. Новизна висловленої проблеми зумовлена недостатністю ґрунтовних досліджень семантики англійської дидактичної термінології та актуальністю використання нових лінгвістичних методик для аналізу спеціальної лексики. Інваріантне значення як метод укладення дидактичного терміна сьогодні є особливо актуальним, оскільки дозволяє глибше проникнути у семантичну структуру спеціальних лексичних одиниць.

Смислова структура дидактичного терміна є сукупністю взаємопов'язаних та взаємообумовлених значень. Інваріант – це сукупність, яка пронизує усі значення та зміни, які відбуваються у семній структурі смислів слова-терміна і проявляються залежно від екстралінгвістичних та інтралінгвістичних факторів [Кубрякова 1986, с. 19]. Встановлення інваріантного значення слова-терміна дає змогу правильно розуміти і вживати слово згідно із нормами англійської мови, що безперечно підвищує ефективність її вивчення [Дудок 2006, с. 177]. Протиставлення тотожних смислових компонентів виявляє семантично-диференційну ознаку, яка необхідна для вербальної комунікації шляхом позначення тотожних відношень між елементами інших систем. Оскільки ознаки структури слова не переносяться, то, очевидно, не може бути і переносних значень слова-терміна. Таким чином, існують різні смисли,

утворені шляхом поєднання відомих ознак структури з елементами інших систем. Відносна незмінність семантично-диференційних ознак забезпечує при цьому однозначність розуміння послідовно різних смислів елементів інших систем [Дудок 2006, с. 177].

Стабільність семної структури інваріантного значення полягає в тому, що при зміні сем інваріантного значення зв'язки між ними залишаються стабільними. Саме семантико-диференційні ознаки дозволяють впізнавати позначуваний предмет, відмежовувати дане слово від інших близьких за семантикою слів у процесі спілкування. Значення як мінімум ознак поняття, робить слово зрозумілим та дозволяє йому функціонувати у мовленні [Дудок 2006, с. 177].

Отже, значення слова це - «узагальнений (абстрактний) інваріантний компонент змісту на мовному рівні. Термінологічний смисл - це «звуження» значення слова [Дудок 2006, с. 176]. Таким чином, загальноживані слова можуть мати певний термінологічний смисл лише в тому випадку, якщо до їхнього значення – постійних ознак – додаються змінні диференційні ознаки, які однозначно детермінують спеціальні поняття [Дудок 2006, с. 175].

На нашу думку, методика інваріантного значення, одним із авторів якої є С. Гурський, є вкрай актуальною при аналізі дидактичних термінів, проте, вона потребує певної трансформації при застосуванні. Вважаємо, що при аналізі дидактичної термінології та лексики сфери освіти аналіз повинен бути глибшим і в наборі суто дидактичних смислів допомагати визначити спеціальний та загальний смисли. Оскільки важко провести чітку межу між дидактичною термінологією та лексикою сфери освіти, важливим є визначення фактору, який впливає на різницю між спеціальною та загальноживаною лексикою, яка стосується сфери освіти. Вважаємо доцільним поділ смислів на центральний та периферійний при розгляді окремої лексичної одиниці. Центральний інваріант позначає суто термінологічне значення з вузьким спеціальним смислом. Воно реалізується в першу чергу у мові, а у мовленні може набувати нового периферійного смислу.

Простежимо зв'язок центрального інваріантного значення дидактичного терміна з його периферійними смислами на прикладі термінів, що позначають часові проміжки у навчальному процесі за допомогою трансформованої і конкретизованої методики С. Гурського «значення - смисл»:

Term - period of time (one of the three periods that the school or university year is divided into summer/autumn/spring term) (період часу (один з трьох проміжків часу, на який поділено рік у школі або університеті: літній/осінній/весняний/зимовий семестр)) [Longman Dictionary of Contemporary English, 2000].

Term - limited, usu. specified, period (обмежений, зазвичай точно визначений період) [Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, 2001].

Term - any of the divisions of the academic year during which a school, college, etc., is in session (будь-який з проміжків навчального року впродовж

яого відбувається навчання у школі, коледжі та ін.) [Collins Cobuild English Language Dictionary, 1993].

Термін **term** має центральне інваріантне значення «один з трьох проміжків часу, на який поділено рік у школі або університеті». Воно представлене по-різному сформульованими дефініціями, проте, не має периферійних семантико-диференційних ознак, які би формували додаткові смисли терміна **term**. Тому про термін **term** можна говорити як про лексичну одиницю з вузьким термінологічним смислом, яка не знаходить своєї смислової реалізації у мовленні. Смисли терміна **term** об'єднує загальна спільна ознака «період навчання».

Semester - one of the two periods in which a year at high schools and universities are divided, especially in the US (один з часових проміжків, на які поділено навчальний рік у вищих школах та університетах, особливо у США) [Longman Dictionary of Contemporary English, 2000].

Semester - half-year course or term in (esp. US) universities (піврічний курс навчання в університетах (особливо в США)) [Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, 2001].

Semester - 1. (in some universities) either of two divisions of the academic year, ranging from 15 to 18 weeks ((у деяких університетах) кожен з поділів навчального року від 15 до 18 тижнів); 2. (in German universities) a session of six months ((в німецьких університетах) семестр, що триває 6 місяців) [Collins Cobuild English Language Dictionary, 1993].

Термін **semester** має центральне інваріантне значення «один з часових проміжків, на які поділено навчальний рік у вищих навчальних закладах». Воно представлене по-різному сформульованими дефініціями, і містить периферійну семантико-диференційну ознаку, марковану узуальною семою *вживання у німецьких університетах* «семестр, що триває 6 місяців», яка формує смисли терміна **semester**. Проте, про термін **semester**, навіть при наявності периферійного смислу, можна говорити як про лексичну одиницю з вузьким термінологічним смислом сфери дидактики, яка не знаходить своєї смислової реалізації у мовленні. Смисли терміна **semester** об'єднує загальна спільна ознака «період навчання».

Holidays - a time from rest of work, school etc. Vacations (час відпочинку від роботи, навчання у школі та ін. канікули) [Longman Dictionary of Contemporary English, 2000].

Holiday - (often in pl.) extended period of recreation, esp. spent away from home or travelling; break from work ((часто множ.) довгий період відновлення сил, який проводять далеко від дому або подорожуючи, перерва від роботи) [Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, 2001].

Holiday - (often plural) chiefly a period in which a break is taken from work or studies for rest, travel, or recreation ((часто множ.) в основному період, впродовж якого роблять перерву від роботи або навчання для відпочинку, подорожей або відновлення сил) [Collins Cobuild English Language Dictionary, 1993].

Термін **holidays** має центральне інваріантне значення «період, впродовж якого роблять перерву від роботи або навчання». Воно представлене по-різному

сформульованими дефініціями, проте, не має периферійних семантико-диференційних ознак, які би формували смисли терміна **holidays**. Семантико-диференційні ознаки дидактичного терміна **holidays** по-різному спрацьовують при реалізації його значення. Про термін **holidays** можна говорити як про лексичну одиницю з вузьким термінологічним смислом сфери дидактики, яка не знаходить своєї смислової реалізації у мовленні. Смисли терміна **holidays** об'єднує загальна спільна ознака «період, вільний від навчання».

Отже, терміни **term**, **holidays** характеризуються наявністю центрального інваріантного значення, а термін **semester** містить, окрім центрального інваріантного значення, периферійну семантико-диференційну ознаку.

Література

Дудок Р.І. Семантичний диференціал як фактор утворення терміна.//Вісник Житомирського державного університету. Випуск 29, Філологічні науки. – Житомир, 2006, с.175 – 178. Кубрякова Е.С. Номинативный аспект речевой деятельности. – М.: Наука, 1986. – 158 с. *Collins Cobuild English Language Dictionary*. – L. : HarperCollins Publishers, 1993. – 1703 p. *Longman Dictionary of Contemporary English*. – L. : Longman Group Ltd, 2000. – 1668 p. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*.- 6-th ed.- Oxford University Press, 2001.- 1540p.

ПЕРЕДЕРІЙ В.А.

(Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Б.Хмельницького)

«ДИСКУРС» ЯК НАРІЖНА КАТЕГОРІЯ АНАЛІЗУ ІНТЕРНЕТ – КОМУНІКАЦІЙ

In our research we try to define the phenomenon of discourse as one of the categories of Internet-communication. Blog is considered as a new communicative environment of interpersonal communication. Discourse is one of the chief categories of Internet communications' analysis

Key words: *discourse, blog, diary, Internet.*

У межах когнітивного напрямку останнім часом з'явилося багато нових аспектів дослідження. Одним з таких аспектів є опис феномену «дискурс» та аналіз його системоскладаючих ознак, що дозволяють розглядати його як категорію комунікації.

Метою нашого дослідження є визначення «дискурсу» як чільної категорії інтернет – комунікацій, об'єкт нашого дослідження – дискурс як категорія інтернет – комунікацій, предмет дослідження та функціональні характеристики феномену «дискурс» як комунікативної категорії.

Вперше поняття «дискурс» було введено в наукову теорію лінгвістики тексту американським вченим З.Харісом у 1952 році як еквівалент поняття